

H A D I T Ö R T É N E T E K .

Költ Bétsben, Decembernek 11-dik
Napján.

20.

A fő hadi Tanács, Dec. 9-dik napján, ezen következő Tudósítást adta ki, melly a' nagy Sereg Generálkommandójától *Belgrádból*, Dec. 1. napján érkezett hozzá:

Karinovatz nevezetű helységben, a' *Morava* vizén túl, 5—600 Török tartózkodott volt már egy időtől fogva, *Ertzy Mehmed* Agának kormányozása alatt. Tartván arról Ob. *Michaelévits* Úr, hogy a' *Karinovatz*i Törökökhez többen-is talál-
nak még jöni, és a' tájjon álló Őrizeteinknek nyúghatatlanságot fognak okozni: fel-
tette magában, hogy a' Törököket el-verje *Karinovatzból*. Illy meg-határozással meg-
indúlt Nov. 17-dikén, minekutánna meg-
tette volna a' rendeléseket, hogy *Csupriá-
ban* 4 Stutzos, és 2 gyalog Kompánia ma-
radjon; *Jagodinban* pedig 2 Komp., 100
Lovas, és 1 ágyú, Májor *Schmidt* igazga-
rta.

U u

tása alatt. Magával vitte az Oberster, a' melléje rendeltetett *Gréven* Huszár Ofztályt, és az alatta lévő *Szerviai* szabad seregből 10 Kompániát, 's 1 Svadron Huszárságot. Hogy a' Sereg egész tsendesféggel marsiroz hasson, előre, 's oldalvást-is el-küldött az Oberster vizsgálódóul némelly szabad seregbélieket, a' kik azon környéknek minden zegit zugát jól tudták. Az elől menő sereg, a' Lovas, és még 1 Ofztály szabad seregbéliekből állott. Azt vitte Kap. *Simits* Úr. Az után ment a' több sereg. Midőn a' nép *Taboriste*-hez ért volna, melly éppen fele útja *Karinovátz*-nak, meg-állapodott; és, minekutánna el-végezte volna a' főzést, 's az etetést, újra útnak indult *Krakojevtze* felé. Ezen az úton talám soha sem ment sereg-is, annyival inkább ágyút nem vittek, 's azért-is az egynehány órával hátráltatta a' menetelt, hogy előre az útat kellett, főképpen az ágyúkra nézve, egyengettetni. — *Krakojevtzében*, mind a' gyalogság, mind a' lovaság tábort ütött, 's meg-hált. 18-dikon *Csesztinig* ment *Michaelovits* Úr, de éppen olly nagy ügyel bajjal, valamint az előtt való nap, az útra nézve. Midőn a' következő napon, *Grussa* patakjához, és a' *Kotlanik* hegyéhez ért volna, dél tájban az Ob. Úr: el-küldötte *Agyits* Alhad-

na.

nagyot, némelly szabad seregbeliekkel, elő felé, Kap. *Novakovitsot* pedig, a' ki tökéletesen tudja a' tájon a' dörgést, egésszen más úton indította egynehány meg-hitt emberekkel, hogy néznének körül *Karinovátznál* mindent; az ellenség pedig, ő miattok észre ne vehetné seregünket. *Agyits Hadnagy*, a' vizsgálódás közben, *Kosztariknél* 60 Török lovasokra bökcent, a' kikkel meg-is vitt. — Részünkről, 2 emberből, és 7 lóból állott a' veszteség. Azon közben, a' Sereg *Vitkovitzához* ért. — Nem kevesebb volt ezen a' napon való bajoskodása is az úttal, mint az előbbeni 2 napokon. — Itt négy szeg formára állította az Oberster Úr a' Gyalogságot, a' Lovaságot pedig 2 tsara rendekbe, minekutánna körös környül mindenfelé ki-rendelte volna az őrizeteket. — Kapitány *Novakovits*, Nov. 20-dikán, jó reggel azzal a' hirrel érkezett a' vizsgálódásból, hogy a' *Karinovátzi* fegyveres Törökök futó félben vagynak, 's egyet mássokat kötozik öszve erőssen. Ennek hallására legottan által indította *Michaelovits* Úr a' *Morava* vizén népét, illyen rendel: A' *Moravához* ki-állott előre, két fel-készített ágyúkkal, egy 4 Komp. álló, négy szegű Bata-lion, mellyet jobb és bal felől, a' *Gréven* Hufzárjainak egy szárnyok fedezett. Ezen

U u 2

nép-

népnek óltalma alatt, leg-először-is a' szabad feregbeliek indultak, a' vizen által, a' kik a' túlsó részre érvén, leg-ottan a' tserébe vették magokat; ezeket követte egy Tzug Hufzárság, azután 3 szabad feregbéli Kompania, 1 ágyúval, *Simits* Kap. Úr vezérlése alatt; végre az ugyan ezen szabad feregbéli Svadron. Ezek után mentek 6 Kompaniák 2 ágyúval. Ezentúl, a' *Gréven* Hufzárjainak 3 Szárnya, 1 Ofztály Gyalogság, és 1 szárnyok a' *Gréven* Hufzárjainak. A' leg-utólsók, ismét némelly szabad feregbéliek voltak. A' szabad feregből el-küldettek már előre *Markó*, és *Paulle* Hadnagyok, amaz 100-ad magával, a' *Kruffevtzei*, e' pedig az *Usitzai* útra, olly tzéllal, hogy az ellenségnek el-állhatnák az útját, ha az, egygyik, vagy másik helyről akarna valamit próbálni. Minekutánna egészen által takarodott volna népünk a' vizen, és az Oberst Úr, a' szabad vissza menetel végett, 100 embert a' *Morava* vizénél hagyott volna: egyenessen a' *Karinovátz* által ellenben lévő hegyre nyomúlt feregével. — Az Ob. Úr, a' fereg előtt ment; azért-is leg-hamarább észre vette, hogy egynehány Törökök feregelnek az *Ibar* *) vizén készített hidon, kik

*) Az *Ibar* vizét lehet az általunk meg-küldött Mappátskán szemlélni.

kik közzé hogy egyet lövetett ágyúból, azok leg-ottan *Karinovátz* felé hordták magokat. A' mi Seregünk, musika szó alatt, fel-ment a' hegyre, közben a' Gyalogság, jobb és bal felől pedig, a' Lovaság. Az Ob. Úr ezenrúl mindenfelé vizsgálódókat küldözött, *Karinovátzba* pedig, mind addig ágyúztatott, míg a' Törökök a' helységből ki nem jöttek. A' melly meg-is lett. Mí-
 lőn látná az Ob. Úr, hogy a' helységen kívül lévő térségen, öszve csoportozik az ellenség, de koránt sem olly formán, hogy ellent állyon, hanem hogy jó móddal el-
 illanthasson: el-küldötte Kap. *Milloradovitsot* egy Svadronnal az ellenség ellen, Kapitány *Simitsnek* pedig azt a' parantsolator adta, hogy némelly szabad seregbéliekkel az *Ibar* hidján mennyen által, a' helység kapuját átsokkal vágassa ki, és marsirozzon bé a' helységbe, a' mellyet azonnal véghez-is vitt a' Kapitány. Azonközben Kap. *Millo-
 radovits*, el-kezdette az ellenséggel a' tüze-
 lést, segítségére küldötte az Oberster, *La-
 dantzi* Főhadnagyot, a' *Gréven* Huszárjai közzül: de hogy tsak nem tágitott az ellen-
 ség: Kap. *Jannovits* vezérlése alatt, újjra egyesítette magát egy szárny, tsatázó Vi-
 rézeinkkel, kiknek nem-is állhatott osztán többé ellent az ellenség: hanem szaladt,
 na-

nagyobb részént nyakra före; a' kik pedig ellent igyekeztek állani, vagy el nem futhattak, mind azoknak Huszárjaink végekre jártak. Mivel az éjtszaka el következett, és a' nép-is igen meg fáradt: tehát parantsolta az Ob. Úr, Kap. *Simitsnek*, hogy az igazgatása alatt lévő néppel mennyen bé *Karinovátzba*, a' több népet pedig a' hegyen hálatta. A' következő napon, úgymint Nov. 21-dikén, az egész nép bé vette magát a' helységbe, és, mivel úgy-is esett az eső: tehát csak 22-dikén indult vissza felé az Ob. Úr, feregének nagyobb részével. — Az ellenség *Novipatzar* felé szaladott. Üzöbe utánna küldetett *Nenanovits* István Hadnagy, 120 szabad seregbéliekkel, a' ki hogy meg-jött a' kergetésből, azt a' hirt hozta, hogy az ellenség csak egy keveset pihent meg *Lapadein* nevezetű faluban, *Karinovátztól* 3 óránnyira: újra szaladásnak vette a' dolgot. — *Karinovátzban* találtattak 3 ágyúk, sok búza, kukoritz (török búza), és széna; nem külömben holmi egyermás készületek. Örven rabokat kaptak ott a' miéink, kiket mind meg-szabadítottak. A' *Karinovátzi* kerületnek Elöljárói (Knéefen), minden lakosok képekben, az Ő Felsége hűségére esküdtek, és arra kötelezték magokat, hogy *Karinovátz* oltalmazására 2000 fő-

fő.

főből álló népet fognak ki-állítani; más 300-at pedig, vagyonostúl egygyütt, által fognak innen a' *Moraván* szállítani. — Mind öfzve 2 emberünk esett el, a' kikről már oda felylyebb vólt emlékezet, 1 ló veszett el, 7 pedig nem találtatott; 1 Húszár febesedett meg a' *Gréven* Reg. ből, és 2 ló; a' szabad feregből, 1 ember, és 1 ló. — Az ellenség veszteségét nem lehet meg-határozni: mivel a' körülállások meg nem engedték, a' kergetés alkalmatoságával le-szabdaltt Törökök fel-számlálását: sebesséiket pedig magokkal el-vitték a' Törökök. — Mivel a' *Morava* vize hirtelenséggel meg-áradt az effő miá: rehat *Michaelovits* Úr parantsolatot adott, hogy a' Lovasfág, a' viz folyásának erányában marsirozzon, 's tartóztassa a' viz' sebességét, hogy ekként a' Gyalogság annál bátorságofabban gázolhassa a' vizet a' Lovasfág mellett *). Mind azok, valakik az Ob.

Úr

---

*) Kevés külömbséggel, azt tselekedte *Michaelovits* Úr, a' mit hajdan *Nagy Sándor*, midőn népét *Ásiában*, a' *Tigris* vizén által vitte. *Nagy Sándor* fél-hóld formára (in *Cornua*) állította a' viz partján gyalogjait, azokat a' Lovasokkal egésfzen bé-kerítettette, 's úgy indította a' víznek, mellyen által-is hatottak fzerentséffien, nem lévén femni

e-

Úr szavának engedelmeskedtek, 's példáját követték: szerentséssen által harottak a' vizen. De, 2 szabad feregbeliek külön válván a' többektől, belé haltak. Ugyan az a' szerentséltenség történt a' második Pattantyús Regbéli Hadnagy *Gaudes-en-is*, a' kivel a' ló el-bukott. — Magasztalja az Oberster Úr, példás magok viselésekért, a' Gréven Huszár Osztálynak, valamint a' Szerviai szabad feregnek-is minden Tisztjeit átallyában; különösen a' Kormányozókat; név szerént *Laskovits*, *Milloradovits*, *Quostentzovits*, *Simits*, és *Novakovits* Kapitányokat. Ezeken kívül, két Hadnagyokat, kiknek neveik *Stephan Benadovits*, és *Marco Ivanovits*. — Ditsérettel említi az Oberster Úr, im e' következő Altriszteket, és köz embereket. A' Gréven Huszárjai között *Müller* Százasmestert, *Balog* Kápráit; nem különben, *Györi* János, *Danka* Sándor, *Györgyi* István, 's *Neszter* Gergely köz embereket. —

A'

---

egyéb károk, azon kívül, hogy némelly nyalábjaikat el-vitte a' viz. — Nagy hafzonnal olvashatja egy Vezér mindenkor, az előtte élt Vezéreknek meg-írt tselekedeteiket. — Sokszor lehetett volna látni a' Nagy FRIDRIK asztalán *Liviust*, *Caesart*, *Cyrtiust-is*,

A' Szerviai szabad sereg Lovassai közzül: *Sztavnó*, és *Varga Káprálokat*; *Schmid József*, és *Vania Ignátz* köz embereket. A' Gyalogság közzül: *Radoje Kusmanovitsot*, *Kápr. Stanojlo Jovanovitsot*, és *Buglin Basa Stephan Petrovitsot*. — Az ellenség, fok egyetmásfát kéntelenítettett a' miéinknek prédául engedni.

F. M. L. Báró *Wallisch*, azt írja *Károlyvárából*, a' *Bosznia*ba jött *Albániai* feregekről, hogy (a' mint a' *Szluini Reg.* béli *Ob. Bajalitstól* értette) az *Albániaikat* nagyon szük konyhára várták *Bihátsnál*, semmi *Várakba* be nem botsátották őket a' *Bosznyákok*, hanem tsupán a' *Várakon* kívül lévő épületekbe kellett nékiek vonódni, és kéntelenítették, fát magok szerezni magoknak. Már meg-is únták ezek a' nyomorúlt rongyos emberek a' fok fanyarúságot, és fokban vissza tértek a' magok *Tartományokba*: a' kik még meg-maradtak, azok-is nyilván ki-jelentették, hogy ha csak jobban nem bánnak velek a' *Bosznyákok*, ők-is hátat fordítanak *Bosznia*nak.

Generál *Jellatsitstól*, ezen Tudósítást vette F. M. L. B. *Wallisch*: A' *Varasдини* szabad seregbéli vizsgálódóink, *Nov. 27-dikén*,
egy

egy főt Törökségre bökkentek, a' *Kiszovátz* nevü erdőben, a' mellyel öszve is tsaptak; két embert közzüle a' más világra küldöttek, 3-at meg-febesitettek. Sok lovakat, fegyvert, ruhát, pénzt 's a' t. kaptak a' miéink. A' Törökök magokat, az erdőn kerefztül, siettséggel vissza vonták; a' mi vizsgálódóink pedig, minden vesztesség nélkül, előbbeni helyekre vissza tértek.

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Béts.

Kész II. JÓSEF, az érdemet mindenben meg-jutalmaztatni, a' kiben találja. Világos példája ennek *Zehé* Borbálya Affzony, egy tanútt özvegy Kapitányné, a' kit ő Felsége az el-múlt hónapban, azon ház igazgatójává tett itt Bétsben, mellyben bizonyos számú Leányok tartatnak, 's jövendőbéli Nevelőknek el-készítretnek. Ezen meg-tiszteltetés azzal érdemlette, hogy 10 esztendőig vólt Nevelőjök 's Tanítójok *Hernals*-ban *), az ott

Fun-

---

*) *Hernals*, egy Falunak a' neve, a' melly mindjárt Béts mellett vagon. Hires a' *Kalvárja* hegyéről, melly a' *Palestina* bélinek formája, és mértéke szerént van építve. Az előtt Apátzák-
is

Fundátzion lévő Leányoknak, melly Fundátzióra való ezutánni fő vigyázás is ugyan tsak reá vagyon bizva. Már Juliusban lefestette Ö Felsege, az említett Affzonság képét, *Vejkart* nevezetű udvari Festő által. Ezen kép, örök emlékezetnek okáért, fel vagyon akasztva a' Fundátzió Száljában, a' Tsászárság képével által ellenbe, és illy alól irással ékeskedik: „A' maga neme jóltévő-jének, és az Uralkodó kivánságainak bé-törlőjének. A' Katona Tisztek Leányaiknak, jövendőbéli Nevelökké, és a' jó erkölcsöknek gyarapítójaikká való formálása által.

Zehé Borbálának.

Az általa el-intézett Leány-Fundatzió-nak 10 esztendeig való kormányozása után. A' Lélek, és sziv hajtásban ki-mutatott igaz anyai szorgalmatosfág. Nyerte *Jósef* kegyelmétől ezen fejedelmi emlékeztetőr. “ Jul. 1789.

Bétsben minden drága. A' napokban hozott ide egy *Komárom* Vármegyei ember 6000 tojást, 's mind el-adra ötét két két garasfával. Az áruló Affzonyoktól 2 krajtzáron lehet egyet kapni. Egy kis tsirke 9

10

---

is vóltak itt, most azoknak helyébe a' Katona Tisztek Leányaiknak vagyon Fundátziójok, melyet *Jósef* Tsászárság állított fel.

10 garas; 1 font szalonna 22 kr.; 1 krajtzáros zsemlye, olly kitsin, hogy nagyító üvegen (Mikroskópiomon) nézve, sem láttzik nagyobbnak, mint a' régi krajtzáros zsemlyék; 1 öl kemény fa 11 forint, 's azt se lehet mindennek kapni. A' húsnek annyi az árja, mint Pofonban, t. i. egy fontnak 7 krajtzár.

Az Armadiától való vissza jövele után ma ment leg-először, FERENTZ fő Herceg vadászatra, *Schönbrunn* mellé: a' hol már előre 40 vad díznót el-rekesztettek. — Jó reggel el-indúlt, hogy annál idejebben foghasson a' díznók abajgatásához.

Ez előtt 6 hetekkel vólt illyen mulatsága a' Tsászárnak-is. — Maga mellé állítván a' fő Vadászmestert, Gróf *Hardeg*-et, meg-mondá neki, hogy együtt süsék el a' puskájokat, abban az idő pontban, mikorra Ő Felsége hármat számlálánd (*eins, zwey, drey*). Olly szerentséssen esett mindjárt az első lövés: hogy arra, 2 nagy vad díznó le-esett a' lábáról. Ő Felsége, mind a' szarvasnak, mind a' vad díznónak csak a' lábát crányozza, 's igen derekassan találja. — Tegnap kezdett itt először jó formán esni a' hó: de nem soká tartott.

Szer-

S z e r v i a.

Belgrád Ostroma alkalmatoságával, igen gyönyörű példáját adta, egy köz ember a' H. *Eszterházy* Miklós Reg. ből, annak; hogy a' könyörületességét nem vetkeztetheti le a' jó szívvvel, a' puszttítások 's vérontások közt való forgolódás-is. A' dolog az előtt való nap történt, a' mellyen *Belgrád* külső Városát el-foglalták Vitézeink. — A' mint vizért ment volna az említett köz ember, meg-lát úrjában egy szegény Asszonyt, a' ki olly szerentsétlen vólt, hogy, el-esvén, a' lába ki-fitzamodott, 's már akkor három órája vólt, hogy nagy kinok között hevert a' földön. A' jó szívű Katona, minekutánna helyre vonta volna a' lábát a' szegény Asszonynak: fel-vette azt a' hátára, és tovább vitte 2000 lépésnél; 's mivel nem vólt ott-honn az Asszony Férje, meg-is mosta annak a' lábát égett borral, 's úgy ment dolgára. Minekelőtte el-marsiroztak volna Seregeink *Belgrád* alól, el-indúlt az Asszony Férjével együtt, hogy majd fel-keresi az ő jóltévő-jét, rá-is akadt, 's hogy meg-bizonyithassa erántta való háládatos vóltát, el-hitta egy kantsó borra. De nem érhetette el tzéllját az Asszony; mert a' Katona titkon ki-fizette a' bor árrát, 's azzal, mikor észre sem vet-
ték

ték volna, el-ment. — Generálisnak-is oda illik az ilyen nemes szív, mint a' millyen ebben a' köz Katonában vér.

Olasz Ország.

A' Bétsi Újság biznyitása szerént, Romából azt írják, hogy Ő Szentsége a' Pápa, szér felett való aggodásban vagyon. Gyakran tanátskozik egy titkos Kommisszióval, melly feles számú Kardinálisokból áll. Valóba fok-is, a' mi most egyszerre esett rajta. Semmire nem mehete az Anyaszentegyház hajdani hív Fiaival, a' Lengyelekkel. Tsak végre hajtották biz azok, a' mit magokban fel-tettek, hogy t. i. a' Papi jószágokat, a' Status tulajdonává tegyék. —

Már nem várhat a' Római Udvar több *Annatát* *) Lengyel Országból, mást sem.
Tud-

---

*) *Annatáknak* nevezte a' Római Udvar azon jövedelmét, mellyet az új Püspököktől, és Apátúráktól bé-vett. Ugy volt t. i. hajdan szokásban, hogy, a' ki Püspökséget, vagy Apátúrságot nyert: az, az első esztendei jövedelmét a' Pápanak tartozott fel-áldozni. Ma már, a' helyett, bizonyos summa pénzt kellett tsak Romába küldeni, a' mellyet *közönséges szolgálatnak* (Servitium commune) hívnek. Ez, ugyan eddig sem volt így minden Katholika Tartományokban: de ezentúl még keveslebben fog így lenni.

— Tudjuk pedig, mi történt Frantzia Országban-is. — Eppen most foglalatoskodik a' Nemzet Gyülése, a' Papi jószágoknak, a' Nemzet számára való által vételében. — De Spanyol Ország-is meg-szün a' lenni, Romára nézve, a' mi eddig vólt. A' Papi Rend dolgainak forja rövid időn változást fog ott szenvedni. A' tulajdon Frantzia Jobbágyai a' Pápának, t. i. az *Avenio* béliek *) sem akarnak többé dézimalni a' Római Udvarnak; és egészen hasonló karba kívánják magokat helyhetni a' több Frantziákkal.

Bé-

---

*) *Avenio* (Avignon) nagy és szép Város *Provincia* (Provence) nevű Tartományában Frantzia Országának. 1303-diktől fogva, *Universitász*-is van benne. A' Környéket *Avenioi Status*-nak, vagy *Venusinus* (Venaissin) Grófságnak hívják. — Ezen Grófságot 1273-ban *Philippus Audax* adta X. GERGELY Pápának; *Avenio* Városát pedig *Johanna* Siciliali Királyné, és *Provinciai* Grófné engedte oda 80,000 forintokért VI. KELEMEN Pápának. *Avenio* arról-is híres, hogy ott 7 Pápák laktak, 1305-diktől fogva, 1377-dikig, melly idő szakaszt némelly Irók a' Pápai Szék *Babyloni* fogságának neveznek. 1766-dikban elvette *Aveniot*, a' Grófsággal együtt, a' Frantzia Király, XIII. KELEMEN-től: 1774-dikben vissza adta, némelly fel-tételek alatt: de 1775-dikben, a' fel-tételek el-múltak, és azólta úgy bírta az *Avenioi* Státust a' Pápa, mint az előtt.

T. Révay Miklós Ur, Hazájához vonzó indúlatból, és jó reménység alatt, egy szép *Költeményes Gyűjteményt* szándékozott vól ki-adni! de jó igyekezetében (a' mit valóban lehet fájlalni) meg-gátoltatván, nem botsáthatott közre többet 4 Darab költeményes Munkáknál. Ezek azok:

I. Darab. *Faludi Ferentz* költeményes Maradványi, a' Jegyző Könyvvvel együtt. Második megjobbított nyomtatás.

II. Darab. *Révai Miklós'* elegyes Versei, és néhány apróbb kötetlen Irásai. Függelékül hozzájuk adatnak másoknak-is némelly hozzá iratott Darabjaik. Végre néhány régiségek-is.

III. Darab. *Költeményes Holmi*, egy nagyságos Elmétől. Ennek Szerzője, minthogy már nyilván ki-mondhatjuk: Nagyságos *Báró Ortzy Lörintz Ur*.

IV. Darab. Két nagyságos elmének költeményes Szüleményei. Ugyan azon nagyságos *Bárónak*, és *Bartsai Abrahámnak* Versei.

Ezen elől számlált 4 Munkákat, vagy a' kiknek már a' 3 első Darab meg-vólta, a' 4-diket külön-is lehet kapni: *Győrött*, *Müller Ferentz* Könyvkötőnél. *Budán*, *Floridus*, és *Lindauer* Könyvárosoknál. *Pestben*, és *Kassán*, *Weingand Mihály* Könyvárosnál. *Pozsonban*, *Doll Aloyf*. Könyvárosnál. *Egerbenn*, *Gyalokai Ignátz*, a' *Püspöki* Könyvnyomtató háznak Igazgatójánál. *Erdélyben* *Szechenben*, *Gromanz*, és *Güntzelmayer* Könyvárosoknál.

Ha valamelly érdemes Urak, *Faludi* Munkáit, inkább akarnák a' *Győri* első nyomtatásból megszerezni: azt meg-kaphatják két kötetben *Győrött*, *Streibig József* Könyvnyomtatónál. — Ez a' ki-adás, 8 réti nagyobb 's ékeőbb formában, és öregebb be-

tükkel vagyon; bővebb-is annyiból, hogy benne találatik *Batrö* Frantzia Irónak, a' Pásztor Költésről Magyarra fordítottott Oktatása.

Tudva van a' Haza előtt, hogy *T. Horváth Ignátz* Assessor Ur, több betses Munkái között, egyet illy homlok irás alatt botsátott Világ eleibe: *Commentatio practica, in Ordinem Judicarium, pro Foris, et Tribunalibus Regni Hungariae etc. Pars I.* — Most ennek a' második része-is ki-jött, és lehet akár magánosan, akár az elsővel együtt kapni: *Stabel* Ur könyves Bóltjában, *Bétsben* és *Pesten*. Az első résznek árja 51 kr., a' másodiknak 1 fl. 15 kr.

Béts.

Ö Felsege, tegnap előtt ki-lovagolt volt *Schönbrunnba*, és az nap estve, mindjárt rosszabbúl érezte magát; mint az előbeni napok esrvéjén.

Ugy beszéllek, azért fogna menni *Báro Thugutt* (a' ki néha napján Követünk volt *Konstantzinápolyban*) *Bukarestbe*; hogy annál közelebb legyen, a' Békesfégről való végzés helyéhez.

Igen állírják itt, hogy egynehány *Pruitzsus* Regiment be ment volna *Lengyel Országba*.

Nagy helyről értettük éppen tegnap, hogy a' *Belgák* le fognak isendefedni: ha kíván-

kivánságoknak, nem tsak tellyesítésébe; hanem annak, más Hatalmasságok által való meg-erősítésébe (Garantiroztatásába) is, meg fog egyyezni Ő Felsége.

Az Orosz nagy Hercegné, *Maria Feodorovna*, két szekér kis gyermek ruhát küldött a' Testvérjének, *Ersébeth* fő Herceg Asszonynak ajándékba. Mind igen fain Battizból (Battist) vagyon, és egy része gazdag tsipkével van környül varva.

Miólta a' *Steuer-Regulirung* bé-jött, fokban el-adják, az ide való Uraságok között, lovaikat, 's kevesítettik tselédjeiknek számát.

B u d a.

A' napokban vettek itt által, 15 Török Tiszteket, *Noviból* valókat, *Horváth* Országba, kiket onnan vissza fognak adni tserébe. Ezen Török Tiszteknek ketteje, element Gróf *Zichy* ö Excell. jának tiszteletére. — Mindnyájan jól emlékeztek azon szép Dámákra, kiket láttak volt az el-múlt esztendőben, midőn itt keresztrül vettek őket. Azt mondták, hogy feleségeiknek távol léte, tette nékiek leg-keservefőbbé a' fogságot; mivel már 15 hónapja, a' miolta az asszonyi nemmel való minden nyájaskodás nélkül el kellett lenniük.

Nov. 8-dika estvéjén, 7 óra után, gyilkosság esett a' Várban. — A' *Lotteria* pénze bé-szedőjének, *Prodánovits* nevezetűnek, el-mettzette valami istentelen a' gégé-ét. Mivel hirtelen láрма esett: meg-fzaladt i' gonosztévő, és a' *Kassza* meg-maradt ép-égben. A' mint van a' beszéd, egy *Sulzter* nas fogott lenni a' gyilkos.

Olah Ország.

Nov. 15-dikén, útasított *Bukarestből*, egygy Ts. 's K. *Offizir* ide *Bétsbe*, egygy önyörű *Leveler*, mellynek némelly *tzik-kelyeit* kívántuk ide *ikranni*. „Gyakran *ferkentette* *H. COBURG*, jó szivű 's bátor *seregeit*, a' *Bukarest* felé való *Mars* köz-ben, ilyen szókkal: *Pajtásim*, nagy a' *Mars*, *de mutatások* meg, *hogy Katonák* *vagytok*, *meg ne unatkozzatok*: *ha a' tzelra jutunk*, *majd jól lesz dolgunk*. Mind ün-talan jó kedvét látta a' *Hertzeg*, az egész népnek; fókán így felelek vissza *serkenő szavaira*: *Aryánk!* még miólta *mellerted* *vagyunk*, *nem folytak rosszul* *dolgaink*. *Tartson* meg az *Isten* *Tégedet* *továbbra-is* *szerentsénkre*; *mi, megyünk* a' *Te* *vezérlésed* *alatt*, *a' hová* *akarod*. — A' *Papság*, és *Nemesfég* nagy *örvendezésfel* *kísérté* bé a' *Hertzeget* *Bukarest* *Városába*. A' *külső* *Városban*, egy *Templomnál*, *mind meg-* *állapodtak*. *Itt*, egy *drága* *superlátos* *szék*

(Bal-

(Baldachin) vólt már előre el-készítve a' Hertzeg számára, mellybe bé-is ült a' Hertzeg. Ezentúl, Évangyéliomot olvastak, és a' Hertzegnek oda vittek tsokolni. Melly meg-lévén, az O Felsége hűségere való esküvés (Huldigung) ment, a' napkeleti szokások szerént, sok tzeremoniákkal véghez. A' Templomból, *Mavrojeni* nyári Palotájához indúltak, a' hol a' Hertzeget, minden drágaságokkal meg-kinálták, és onnan, azon házhoz, melly már a' Hertzeg számára el vólt készítve a' Városban. — A' Hertzeg, miolta itt vagyunk, nagy ebédeket, mulattságokat, 's Bálokat ad. — Az Ország Rendjei arra ajánlották magokat, hogy az egész Katonaságnak ingyen adnak a' télen által kenyeret, zabor, szénát és fát. Azért-is igen alkalmas réli Quártélyaink vagynak, és úgy tettzik, mintha Paradisomban vólnánk. — Valamit tsak szépet, 's rendest lehet a' napkeleti mód szerént gondolni: mind azt fel lehet találni *Bukarestben*. — Minden ki-gondolható tiszteletet mutatnak a' mi Hertzegünk eránt; a' leg-messzebb helyyekről vagynak itt naponként Bojárak, hogy meg-bizonyithassák engedelémre kész hajlandóságokat. Ugyan vetelkednek egymással mindenek, hogy' mutathassák meg leg-jobban tiszteletereket, barát-

fágokat, és jó indulatjokat. Nagyon jól is esik seregeinknek, olly fok veszélyek, 's bajoskodások után, a' téli nyúgodalom. Mi mindennek bőviben vagyunk; pénz dolgából szinte senkinek szüksége. *Foksánnál*, és *Martinesztjenél* kiki jól kapott; 4—5000 emberünk fekszik a' Városon belől 's kívül; a' sereg több része, 5—6 mértföldnyire van a' Város körül fel-olftva. “

Hertzeg *Hohenlohe* népének is jól van annyiban dolga, hogy oltsón jút, *Krajovában*, és az ott való környéken, mindenhez. Mert, a' mint *Erdélyből* irják, a' húsnak fontját másfél krajtzáron, a' bornak pintit (máffzát) pedig 3 krajtzáron kapja; hanem a' Quártéllya igen alkalmatlan.

Hogy a' mostani oltsóság állandó lehetessen Oláh Országban, meg-tiltotta Hertzeg *Coburg*, a' bornak, marhanak, 's gabonának, *Erdélybe* való ki-hordását: az eggy fertést, és török buzát ki-vévén.

Idő Járás.

Horvát Országból fok felől irják, hogy már Nov. 22-dikétől fogva, hó borítja ott a' földet, 's igen kemény hideg uralkodik. — *Erdélyben*, *Szeben* körül, Nov. 24-kén kezdte a' havazást, 's szakadt mind az, mind a' következő napon, majd minden megszü-

szűnés nélkül, sőt még 26-dikon-is, a' midőn indúlt onnan, az ezt bizonyító Levél. — *Zimban*, Nov. 25-dikén eredt neki a' hó, és 26-dikon-is esett még, a' Posta el-jövetelkor derekassan; úgy hogy már némelly helyyeken eggy lábnyira, 's még annál-is magassabbra nevedett. Kezd-is minden drágúlni. — *Budáról* azt írják, hogy Dec. 4-dike éjtszakáján, fel kellett hirtelen venni, a' hideg miá, a' Duna hidját; de már most alább hagyott az idő a' keménységben. — Az a' hire, hogy midőn az *Allion* hegyéről el-ozlottak volna *Lugos* felé seregeink, fok embert, és fok marhát le-ejtett lábáról a' hideg, és hogy a' sátorokat 's ágyúkat-is a' hóban kellett hagyni.

Német Ország.

Nagy reménység van felőle, hogy a' Római Király választatás tsak meg-születik már most nem sokára. Dec. 6-dik napján, ment el Imperiális Consiliárius *Alvini* Úr *Regensburgba*, és *Moguntziába*, hogy ezen nagy munkának tökéleteségre való juthatását kidolgozza: a' melly abban fog állani, hogy Toskánai fő Hertzeg *Leopold*, Ő Felsége leg-öregebb Testvérje, és *Ferentz* fő Hertzeg édes Attya, a' tavasszal Római Királlyá koronáztassék.

Igen

Igen meg-ijjedtek vólt a' *Lüttich*-iek, midőn meg-értették, hogy mindjárt bé-toppannak most nállok a' hivatlan fegyveres Vendégek *): de a' Prussz. Királynak Minist., *Dohm* Or, Nov. 27-dikén, meg-hirdettette, mindenek hallottára, a' Tanács Ház előtt: hogy, ha sem magában *Lüttichben*, sem az ezen Tartománynak más Városaiban, ellent nem kívánnak, eggy, vagy más módon, állani az Előjárók: tehát leg-kissebb erőszakételről sem lehet tartaniok. Továbbá, hogy ha az el-múlt Augustus hónapban választott Tisztviselők le fogják tenni hivatalokat: vissza fog állíttatni a' Tartomány azon állapotjába, mellyben vólt, 1684-dik esztendő előtt. Az említett 1684-dik esztendőben fel-állíttatott igazgatás formája pedig, a' Püspök Fejedelem meg-eggyezéséből, és a' Tartomány kívánfága szerént, el fog töröltetni. De, mivel arra idő kívántatik, míg a' kerület dolgaira vigyázó szék (Kreisdirectorium) annak

---

*) Ezt a' fegyveres népet, a' Prussziái Király, mint *Cliviai* Hertzeg; a' *Coloniai* Ersek, mint *Münsteri* Bispök; és a' *Palatinátusi* választó Hertzeg küldötték *Lüttichbe*. A' meg-nevezett Fejedelmek, Tagjai a' *Vestfáliai* kerület dolgaira vigyázó Széknek.

nak valóságos esmeretére juthat, hogy' folytanak 1684-dik előtt *Lüttichben* a' dolgok: addig az ideig, úgy fog az igazgatás menni mind *Lüttichben*, mind a' több Városokban, a' mint a' kerület dolgaira vigyázó szék el fogja intézni. — Ezeknek hallására, örömfogta el a' Lütrichiek sziveket, mert reményféget vettek azokból, hajdani jussaiknak vissza nyerhetése felől; 's már, nem hogy irtóztak volna többé a' hozzájok jövő idegen fegyveres néptől; hanem, még a' Nemzet katonái, rész szerént gyalog, rész szerént ló háton, eleibe mentek annak egy órányira, muzsika szóval; magok a' Lütrichi Polgárok-is egész vigassággal fogadták azt, mellynek egy Ofztállya Nov. 30-dikán lépett bé közikbe.

A' midőn a' Prussziai Király, a' mások le-tesendeférésére való eszközök erántt szorgalmatoskodik: az alatt, a' maga Tarrományában kéntelemtetik tapasztalni, hogy még ott-is meg-szállott némellyeket a' nyughatatlanfágnak lelke. — Azt irják *Berlinből*, hogy *Magdeburgban* kitsinben múlt el, hogy a' Polgárság, és az ott lévő Katonafág között fegyverre nem költ a' dolog, a' melly meg-is lett volna, ha a' gonofznak, engedelemmel mérféklett igazság által, elejét nem vették volna. — Magában *Berlinben*

ben-is történt valami. El-indultak tudniillik egynehány garázda Suhantzok az úttzán, 's kurjongatták elébb utóbb: Ellyen a' szabadság. A' Strázsával-is szembe szállottak. — Még eggy oda való nyomorúlt szegény ember-is hánykodni kezdett, a' közönséges rendelések ellen, 's azzal állott elől: Lám, hiszem Frantzia Országban-is így 's amúgy megy a' dolog. — Ezzel, valamint amazokkal-is számot fognak adani vakmerőségekről. — Leg többre veremedtek némelly Napkeleti *Frisiaiak*, a' kik Deputátusokat-is küldöttek, sok panaszokkal Berlinbe. De fundamentom nélkül valónak taláztatott minden panaszok; és kétség kívül, meg-adják ök-is az árrát illetlen tselekedeteknek.

Orosz Birodalom.

Pétervárosából írják, hogy a' midőn, az el-múlt hónap elején, az Orosz Testőröknek 3 Batalionjaik, oda vissza érkeztek volna a' hajós seregtől, mellynél vitézkedtek volt: a' Tsáfzárné, a' ki maga ezen Testőröknek az Obersterek, eleibek kotsizott a' Városon kívül, és minekutánna mind a' 3 Batalionoknak mustráját 's köszöntését elvégezte volna, úgy indult vissza a' Városba. Követték Felsőges Obersterjeket a' 3 Batalionok, és egész pompával mentek bé *Pétervárosába.*

Gen.

Gen. Gróf *Suvarov*, nem tsak a' *Rimnikskoy* nevezettel tiszteltetett meg Fejedelem Affzonyától; hanem a' Sz. György első rangú katonai Rendjének nagy Keresztjét, és a' Sz. András Rendjének jelét-is meg küldötte neki a' Tsászárné, egy Brillióntokkal meg-rakott arany karddal együtt *), melylyen ilyen felül irás vagon: *A nagy Vezér serege meg-rontásának emlékezetére.* — Mind öszve 50,000 *Rublára* betsülik, a' mi Gen. Gróf *Suvarov* ajándékban kapott a' Tsászárnétól. — Hogy' ne uralkodna egy *II. Katalin* ditsőségesen, a' ki a' sziveken való uralkodásnak mesterfégét annyira érti!

Hogy az Orosz Birodalomban annyira virágoznak minden tudományok, és mesterfégek, annak az az oka: mert *I. Péter* idejétől fogva, és kivált a' mostani Tsászárnének boldog uralkodása alatt, forrt oda a' derék ember minden felől, az illendő megjutalmaztatásnak édes reménysége alatt. — Közelebb-is, az el-múlt hónapnak 16-dikán, egéssz seregestől indultak az ifjú Festők, 's Mettzők *Dresdából* (Saxoniából) *II. Katalin-*

---

*) *Jósef* Tsászár, drága Brillióntos Pikkiszt küldött neki ajándékba.

linhoz, a' ki az említett Iffjakat, mind jó fizetésre várja, egy Kadét-Fundáció mellé, mellyet újjonnan állított fel.

Anglia.

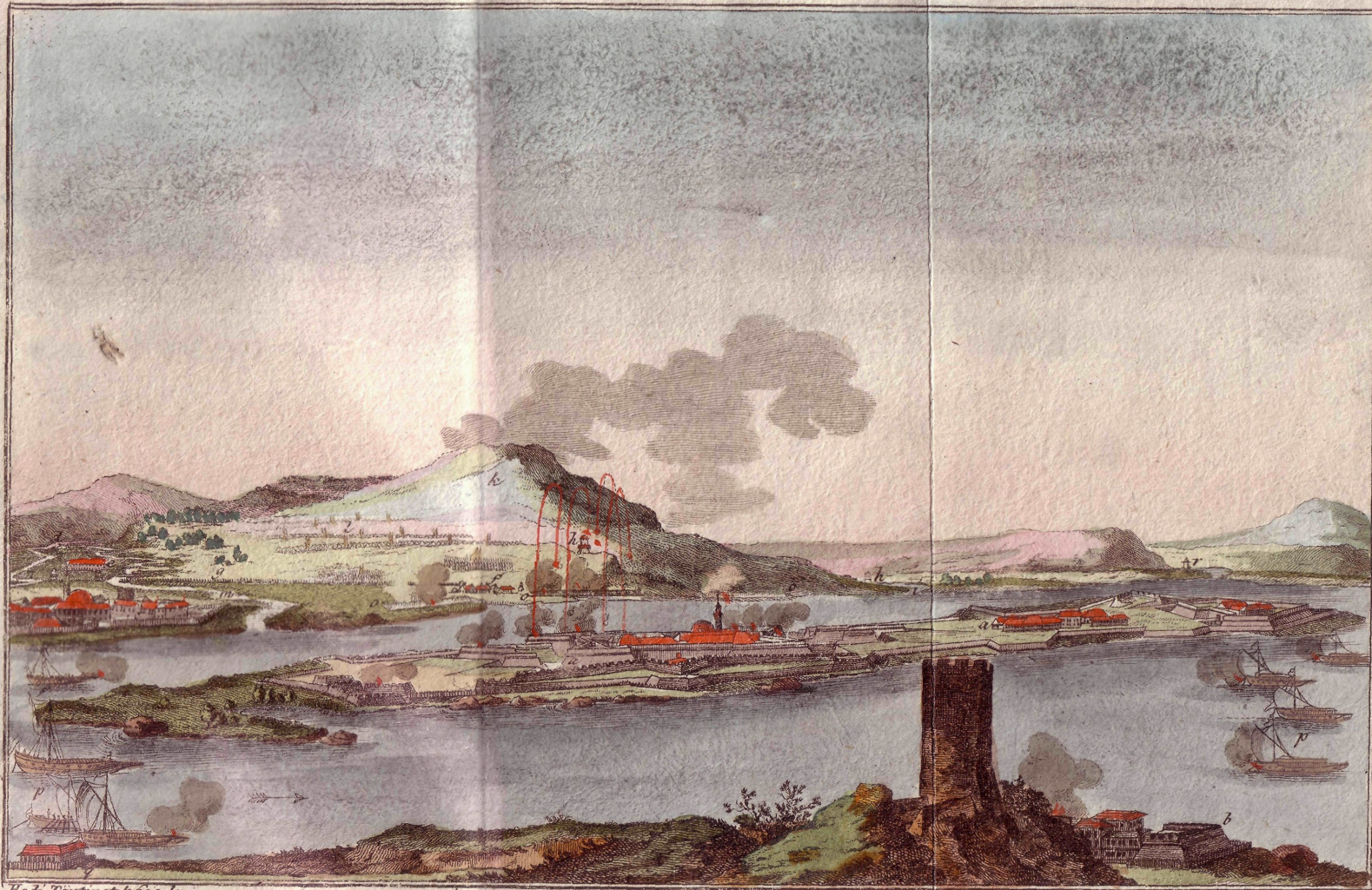
A' Király, az el-múlt hónapnak 18-kán volt először, egészségének helyre állása után, a' játék néző helyben. Ki-mondhatatlanul örültek a' Nézők, hogy kedves Királyokat friss egészséggel szemlélhették magok között. Olly nagy volt a' tolongás, hogy a' Királynének, udvari Dámája, *Misz Jeffries*, ki-verte füleiből, nagyobb bátorságnak okáért, a' függőjit, és zsebébe tette, de midőn nézte volna zsebjét a' Lozseban (Loge) *): sem a' fülön függőket, sem pénzes erszennyét nem találta. Öt száz font Sterlingre betsülték a' fülön függőket. Eggy özvegy Hertzegnének, *Bedfordnénak* oda lett a' lábáról a' drága tzipő tsatt, sőt maga a' tzipő-is.

Azt írják *Londonból*, hogy az Angliáról el-szakadt Amerikai Tartományoknak **),

bé-

*) Így nevezik a' játék néző helyekben el-rekesztett kamarátskákat, mellyekben az Uraságok szoktak ülni.

**) Ezek, 1783-dikban esmértettek senkitől nem függőknek, a' Spanyolokkal, és Frantziákkal kötött

Halki Történetek 699 lev.

ÚJ ORSOVA ÉS AZ ALI OSTRÓMLÓ TÁBOR FEKVEISE 1780.

a Új Orsova, a vár és a város. b Szent Erzsébet-székhely. c Orsova. d Szupának. e Contumácia-ház, előtte két Törték. f Bertsárova Török falu. g Ez a palánkoltás volt a határ. h Két végső Törték. i Vödörre patak, ez hasított a határt. k Alción hegye. l A Tábor. m Cerna vize. n Víz-vétel (aqua ductus). o Batteriák. p Iszjakák & Fregátok. q Vám-ház. r Török Törték.

627.

bé-megyé esztendeig 933,000 font Sterling-jek, és így, a mi számlálásunk szerént, több 8 millió forintnál. Bé-érik pedig esztendőt által 911,000 költséggel, oda számlálván az adósfágért való Interest-is. Ezen Tarrományok Gen. *Vashington*-nak igen sokat köszönhernek: azért-is *Felség* titulussal akarják meg-tisztelni; de el nem fogadta a' Tarrományok ajánlását.

Lengyel Ország.

Eggy hires Lengyel Hertzeg *Radzivil* Lithvániában, a' *Vilnai* Vajdaságnak Kormányozója, azt szokta vólt mondani, hogy ő kézszebb vólna szemei világától meg-válni, hogy sem mint a' bor itallal, és leányozással fel-hagyni: most már meg leherne kérdeni, örömezebb el-van e' az első, mint a' két utolsó nélkül? Mert, mind két szemére meg-vakúlt. — Az ilyen vakfág, sok látni nem akaróknak szeméiket fel-nyitharja.

A' Lengyel hadi Kommisszió, ezen itt következő Tudósítást adta bé közelebb a' Rendek' Gyülésének, úgymint: A' 65,074 embernek, mellyet avagy tsak mostanra ki-ván

---

tött Békesfég alkalmatosfágával, melly Békesfég hótés *Verzáliában* eszt meg.

ván a' Köz. Tárfafág fel állítani, még 21,000 héjja vagyon. Az említett számnak ki-pótolására, 27342 főből álló Lovasfág, és 37660 Gyalogok kivántatnak. Ennyi népnek tartására, fel-megy esztendőnként 33 millió, 421,645 Lengyel forint; fegyverre pedig, és a' lövéshez való készületek meg-szerzésére 5 millió, 737,350 Lengyel forint; *Berlinből* 8060 karabélyt (Karabin) 15000 pár pisztolyt, és ugyan annyi Muskatérosoknak való puskát kapott Kontóra a' közönséges Tárfafág. De, mivel még sok fegyverre van szükség: tehát *Berlinben* újra 7000 karabélyok, 11,136 Muskatérosoknak való puskák, és 2967 pár pisztolyok éránt lépett a' Kommisszió Kontraktusra; másutt pedig 10,927 kardok éránt. — A' Seregek el-rendelésének helyét 's módját, a' Rendektől függeszti fel a' Kommisszió. — Ezer lenne a' szörentséjek a' Lengyeleknek, ha a' *Prussziai* Királyban olly Barájkokat találnák fel, mint a' kit reménylettek. — Tőlünk, a' mint be-széllek, 12 Batalion Gyalogsfág, és 4 Lovas Regiment vagyon *Gallitziába* rendelve, a' Lengyelek mozgásaiknak szemmel való tartására. Az említett 4 Lovas Regimenteknek egyikét, a' *Valdek*-ének, másikat, József *Toskána*-ének, harmadikát pedig a' *Karátsey*.

esayénak (melly az előtt *Richecourt* é volt) mondják lenni.

(Nem fog hát a *Coburg* Seregéhez menni a *Kavátsay* Regementje, mint elébb volt a' hite. — Maga ez a' Regement, *Morva* Országban feküdt; tsupán az abból való Uhlánusok voltak *Lemberghen*, 's ott a' környéken Quártélyban.)

Feljegyzések Új Orsováról.

Orsova nevet viselő helység kettő vagyon, úgy mint: Ó és Új *Orsova*. Amaz (mint a' megküldött Rajzolatból meg-tettzik) a' *Bánátban* fekszik, az *Allion* hegyén innen; ez pedig, egy szigetben, éppen a' *Dunának*; a' *Bánát* 's *Oláh* Ország közt való tsütsánál. — Új *Orsova*, hajdanában tsupán egy földvárból, 's némelly halász házakból állott; 1689. előtt, a' Magyar Királyoké volt: hanem, az említett elztendőben, *Nandorfejérvárral* együtt, a' Törökök kezekre birt. — 1716-dikban, ide vették volt magokat a' *Temesvári* Törökök, minekutánna őket *Eugenius* Hertzeg előbbeni birtokoktól meg-fosztotta volna. Ugyan ezek, meg-is erősgették akkor Új *Orsovát*: de nem fok ideig vehették hasznát; mert, hogy *Eugenius* a' következő elztendőben *Nandorfejérvárat* vissza vette, szótól sem vártak, hanem magoktól el-költöztek, 's még egynehány ágyújaikat is ott hagyták a' szigetben, mellyet osztán *Gen. Splényi* foglalt vala el. — 1733-dikban, olly derék Várat csapatott ide, *Doxán* *Gen.* által VI. **KAROLY** Császár, a' millyen most, 's a' mellyet magunk tapasztalásunk szeréat, nehéz meg-

vanni

venni tüzzel, mind, igen erős alkotványára, mind kivált fekvésére nézve. Az egész sziget-is meg vagyon körös környül erősítve, 's különösen a' két vége, a' mint ezt alkalmasint ki lehet venni a' Rajzolatból; valamint a' Vár formáját-is.

A' Törökök sem tüzzel vették el 1729-dikben koránt-is; hanem minden ostrom nélkül jutottak hozzá, minekutánna *Belgrad* olly könnyen által engedődött volna nékiek. — A' szigetnek, mellyben *Új Orsova* fekszik, 1500 lépés a' hossza; és a' hol leg-fzélelfebb, 500 a' szélelfege. — A' Várnak 4 foka vagyon, 's ugyan annyi kapuja. 15 háznál 's 4 Kaszárnyánál több nem volt benne: mellyeknek, valamint a' Váron kívül volt több épületeknek-is, bé-fizettek a' *Laudon* ágyúi. De, mivel a' Kaszarnatákban nem félhetnek a' golyóbisoktól a' Törökök: fájok, és eleségek pedig csak volt még eddig, nem tsuda, hogy fel nem adták magokat.

Folytatása következik.

*

A' van egy *Brüsszeli* Levélben, mellyet a' leg-újabb *Leydai* Frantzia Ujságban olvasunk: Azért vevődött olly hidegen a' *Brüsszeli* Kormányozó Széknek, Nov. 20-dikán ki-adott Jelentése, hogy az kirekesztette a' kegyelem nyerhetésből, a' párt ütés Fejeit. — Ezen hibát, a' 25-dikén ki-adott Jelentése által kívánta helyre hozni a' Gubernium. De az, és az elébbeni Jelentés-is, tsupán *Brabantziát* illették: holott pedig más Tartományok-is (*Luxemburgot*, és *Limburgot* ki-vévén) nyilván a' háborgók részekre állottak. Azért-is Nov. 26-dikán, újra ki-adott a' Gubernium egy Jelentést, mellyben, az ő Felsege Belgyiomi egész Birtokára ki-terjesztődik, a' közönséges, és minden ki-fogás nélkül való *Amnestia*, az az: Mindenről való el-felejtkezés.

Költ *Bétsben*, Dec. 15. napján.

